

PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U KRAGUJEVCU
Institut za pravne i društvene nauke

FACULTY OF LAW UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC
Institute for Legal and Social Sciences

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
VLADAVINA PRAVA U VREME
INSTITUCIONALNIH PROMENA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
RULE OF LAW IN TIMES
OF INSTITUTIONAL CHANGES

Urednik
Prof. dr Bojan Urdarević

Kragujevac
2026.

VLADAVINA PRAVA U VREME INSTITUCIONALNIH PROMENA

RULE OF LAW IN TIMES OF INSTITUTIONAL CHANGES

Zbornik naučnih referata po pozivu sa Međunarodnog naučnog skupa održanog od 29. do 30. maja 2026. godine, na Pravnom fakultetu u Kragujevcu u okviru Programa istraživanja Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu za 2026. godinu, koji se finansira iz sredstava Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije

Međunarodni naučni odbor Majskog savetovanja:

Prof. dr Miodrag Mićović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu; prof. dr Dragan Gocevski, Pravni fakultet "Justinijan I", Univerziteta "Kiril i Metodije" Skoplje, Republika Sverna Makednija; prof. dr Blanka Mateša, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Republika Hrvatska; prof. dr Igor Kambovski, Pravni fakultet Univerziteta „Goce Delčev“ u Štipu, Republika Sverna Makednija; prof. dr Željko Bartulović, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Republika Hrvatska; prof. dr Željko Mirjanić, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Republika Srpska; Dr Evanthia Kardoulia School of Economics, Business and Computer Science of the Neapolis University Pafos Cyprus; Akademiker Professor Dr. Wolfgang Rohrbach, Fakultät für Bildung, Kunst & Architektur - Department für Bauen und Umwelt - Donau-Universität Krems Österreich, prof. dr Dževad Drino, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, Federacija BiH; prof. dr Andrej Mićović, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji Univerziteta u Kragujevcu; prof. dr Valentina Franca, Fakultet za javnu upravu, Univerzitet u Ljubljani, Prof. dr Stefano Bellomo, Sapienza Univerzitet u Rimu, Prof. dr Jaime Cabeza Pereiro, Pravni fakultet, Univerzitet u Vigo; prof. dr Borko Mihajlović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.

Programski odbor Majskog savetovanja:

Dr Bojan Urdarević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu
Akademik dr Wolfgang Rorbah, redovni profesor Fakulteta za obrazovanje, umetnost i arhitekturu - Odeljenje za izgradnju i životnu sredinu Univerziteta Dunav Krems, Austrija
Dr Mateja Đurović, redovni profesor Kraljevog koledža u Londonu, Velika Britanija
Dr Blanka Mateša, vanredna profesorka Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Hrvatska
Dr Valentina Franka, vanredna profesorka Fakulteta za javnu upravu Univerziteta u Ljubljani
Dr Kataržina Šćepanska, docentkinja Pravnog fakulteta Adam Mickijevič u Poznanju, Poljska
Dr Jovana Misailović, docentkinja Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

Međunarodna konferencija „**VLADAVINA PRAVA U VREME INSTITUCIONALNIH PROMENA**“ je dvadesetdrugo po redu Majsko savetovanje koje se tradicionalno organizuje svake godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu radi diseminacije naučnoistraživačkih rezultata nastavnika i saradnika fakulteta, u okviru Programa istraživanja Pravnog fakulteta, koje se finansira iz sredstava Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

IZDAVAČ: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu
Institut za pravne i društvene nauke
Jovana Cvijića 1, 34000 Kragujevac
telefon: (034) 306 513, 306 504
telefaks: (034) 306 540
e-pošta: faculty@jura.kg.ac.rs
veb: <http://jura.kg.ac.rs>

RECENZENTI Prof. dr Miodrag Mićović, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu
Prof. dr Željko Bartulović, redovni profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Republika Hrvatska
Prof. dr Igor Kambovski, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta „Goce Delčev“ u Štipu,
Republika Severna Makedonija
Prof. dr Dževad Drino, redovni profesor Pravnog
fakulteta Univerziteta u Zenici, Federacija BiH

ZA IZDAVAČA: Prof. dr Jelena Vučković, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

UREDNIK: Prof. dr Bojan Urdarević, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu
TEHNIČKI UREDNIK: Dr Jovana Misailović, docent
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

ŠTAMPA: Grafička radnja "kvark", Kraljevo

TIRAŽ: 50

ISBN 978-86-7623-159-1

Štampanje Zbornika podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije

*Dr Jelena Vukadinović Marković, viši naučni saradnik
Instituta za uporedno pravo u Beogradu
ORCID: 0000-0002-3949-4672*

*Pregledni naučni rad
UDK: 346.93:34(44)*

DOI: <https://doi.org/10.46793/XXIIMajsko.557VM>

IZMEĐU SUBJEKTIVNE ARBITRABILNOSTI I INSTITUCIONALNE NADLEŽNOSTI: ANALIZA SLUČAJA *SMAC V. RYANAIR*

Rezime

U radu je analiziran odnos između arbitrabilnosti, imperativnih normi javnog poretka Francuske i institucionalne raspodele nadležnosti u svetlu odluke u predmetu Syndicat mixte des Aéroports de Charente (SMAC) v. Ryanair. Polazeći od tradicionalnog shvatanja arbitrabilnosti kao mehanizma kojim se određuju granice dopuštenosti arbitraže, autor ukazuje na to da se u savremenoj sudskoj i arbitražnoj praksi ovaj pojam često koristi kao formalni okvir za rešavanje pitanja koja su po svojoj prirodi institucionalna.

Kroz analizu odluka francuskih sudova, sa posebnim osvrtom na praksu Državnog saveta i Kasacionog suda, ukazuje se da se u predmetu SMAC v. Ryanair ne radi o ograničenju subjektivne arbitrabilnosti u klasičnom smislu, već o sukobu između međunarodnih arbitražnih pravila, normi neposredne primene nacionalnog prava (lois de police) i ustavne raspodele nadležnosti između upravnih sudova i sudova opšte nadležnosti u Francuskoj. U tom kontekstu, rad razmatra i ulogu Njujorške konvencije o priznanju i izvršenju arbitražnih odluka kroz pravila o nediskriminaciji domaćih i stranih arbitražnih odluka i razlozima za odbijanje priznanja i izvršenja arbitražnih odluka.

Autor zaključuje da predmet SMAC v. Ryanair potvrđuje da granice arbitraže ne određuje isključivo institut arbitrabilnosti, već složen odnos između različitih normativnih i institucionalnih pravila, pri čemu se arbitrabilnost pojavljuje kao sekundarni, a ne centralni pravni koncept.

Ključne reči: arbitrabilnost, javni poredak, norme neposredne primene, podela nadležnosti, SMAC v. Ryanair

* Rad je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta „Pravo i ciljevi održivog razvoja: Prvi deo” koji u 2026. godini sprovodi Institut za uporedno pravo uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija (evidencioni broj: 451-03-33/2026-03/200049 od 5. 2. 2026).

1. Uvodna razmatranja

Savremena međunarodna arbitraža tradicionalno se posmatra kao autonoman mehanizam za rešavanje sporova, zasnovan na saglasnosti volja stranaka i oslobođen prekomerne kontrole nacionalnih sudova.¹ Ipak, ova autonomija nije apsolutna. Arbitraže ne postoje u prostornom i vremenskom vakumu, naprotiv. Države kroz propisivanje imperativnih pravila zadržavaju ključne instrumente kontrole kroz postupke poništaja, kao i priznanja i izvršenja arbitražnih odluka. U tim okvirima, određuju se i granice delovanja arbitraže prvenstveno, kroz institute javnog poretka i arbitrabilnosti.

Arbitrabilnost se tradicionalno razume kao korektiv nadležnosti arbitražnog tribunala, odnosno kao mehanizam koji već u početnoj fazi postupka određuje da li određeni spor ili određeni subjekti uopšte mogu biti podvrgnuti arbitraži. Međutim, savremena sudska praksa pokazuje da se granice arbitraže ne iscrpljuju u ovom konceptu niti u toj fazi postupka. Arbitrabilnost, zapravo, predstavlja "crvenu nit" koja prati arbitražni postupak od njegovog pokretanja do faze priznanja i izvršenja arbitražne odluke.²

Drugim rečima, o poštovanju arbitrabilnosti ne odlučuje samo arbitražni tribunal već i nacionalni sudovi u postupcima koji slede nakon donošenja konačne odluke. U tom smislu, pitanje arbitrabilnosti često ustupa mesto pitanju odnosa između arbitraže, kao privatnog načina rešavanja sporova i državne jurisdikcije. Ova tenzija naročito dolazi do izražaja u francuskom pravu u kom se arbitraža posmatra ne samo kao alternativni mehanizam rešavanja sporova, već i kao potencijalni izazov ustaljenoj raspodeli nadležnosti između različitih grana sudske vlasti (upravnih i sudova opšte nadležnosti).³

Predmet *Syndicat mixte des Aéroports de Charente (SMAC) v. Ryanair* (u daljem tekstu *Smac v. Ryanair*)⁴ predstavlja ilustrativan primer ove tenzije. Iako se na prvi pogled može učiniti da je reč o pitanju subjektivne arbitrabilnosti pravnih lica javnog prava, detaljna analiza sudske prakse pokazuje da je reč o znatno kompleksnijem problemu. U ovom predmetu, francuski sudovi nisu doveli u pitanje sposobnost javnog entiteta da zaključi arbitražni sporazum, već su kroz pozivanje na

¹ Više o arbitraži vid. Trajković, M., *Međunarodno arbitražno pravo*, Beograd, 2000; Perović, J., *Ugovor o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži*, Beograd, 2002; Jakšić, A., *Međunarodna trgovinska arbitraža*, Beograd, 2003; Knežević, G., Pavić, V., *Arbitraža i ADR*, Beograd, 2010; Stanivuković, M., *Međunarodna arbitraža*, Beograd, 2014; Vukadinović Marković, J., *Postupak rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama*, Beograd, 2022.

² Vukadinović, J., *Uloga arbitrabilnosti u postupku rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama*, doktorska teza, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2016, str. 45

³ U širem smislu vid. Gaillard, E., *Legal Theory of International Arbitration*, Martinus Nijhoff, 2010, str. 33-45.

⁴ Cass. 1re civ., 30 septembre 2020, n. 18-12.666, *Syndicat mixte des Aéroports de Charente (SMAC) v. Ryanair*.

arbitrabilnost i javni poredak zapravo rešavali pitanje sudske nadležnosti i primenu normi neposredne primene javnog prava (*lois de police*)⁵.

Centralna teza ovog rada jeste da predmet *SMAC v. Ryanair* ne predstavlja ograničenje subjektivne arbitrabilnosti u klasičnom smislu, već manifestaciju institucionalnog razgraničenja nadležnosti između upravnih sudova i sudova opšte nadležnosti. Upravo zbog toga što se u sudskoj praksi predmet *SMAC v. Ryanair* delimično kvalifikuje kroz terminologiju arbitrabilnosti, neophodno je najpre razjasniti sadržaj ovog pojma, kako bi se pokazalo da takva kvalifikacija nije u potpunosti adekvatna.

2. Pojam i vrste arbitrabilnosti

U teoriji međunarodne trgovinske arbitraže opšte je prihvaćeno da postoje dve vrste arbitrabilnosti: objektivna i subjektivna⁶. Objektivna arbitrabilnost odnosi se na podobnost predmeta spora za rešavanje putem arbitraže, imajući u vidu pravnu prirodu prava i obaveza spornog odnosa s jedne, ali i odnos države prema arbitraži kao alternativnom načinu rešavanja sporova, s druge strane. Tipični primeri nearbitrabilnih sporova u ovom smislu jesu porodični sporovi, sporovi koji se odnose na upis prava intelektualne svojine, postojanje povrede konkurencije i sl.⁷

Nasuprot tome, subjektivna arbitrabilnost odnosi se na sposobnost određenih subjekata da zaključe arbitražni sporazum i učestvuju u arbitražnom postupku. Međutim, savremena doktrina ukazuje da subjektivna arbitrabilnost ne može biti

⁵ U tom kontekstu, pažnju treba usmeriti i na razliku između javnog poretka i javnog prava. U većini nacionalnih pravnih sistema, pravila javnog prava po pravilu imaju imperativni karakter, ali to ne znači da ona automatski čine deo javnog poretka. Ovo je naročito očigledno kod "tehničkih pravila" javnog prava, koja ne odražavaju fundamentalna načela, već imaju imperativni karakter prvenstveno iz razloga pravne efikasnosti. Böckstiegel, K. H., *Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement*, IBA Journal of Dispute resolution, Special Issue 2008, The New York Convention – 50 Years, p. 125. O normama neposredne primene vid. Vukadinović, J., *Dejstvo normi neposredne primene u međunarodnoj trgovinskoj arbitraži*, Pravna riječ, 2016, str. 139-152; Nikolić, A., *Problematica regulisanja normi neposredne primene- Stanje i perspektive*, Pravo i privreda, br. 1-3/2017, str. 118-137; Čolović, V., *Norme neposredne primene i javni poredak*, Strani pravni život, 66(3), 2022, str. 349-366.

⁶ Određeni autori pored objektivne i subjektivne arbitrabilnosti poznaju i jurisdikcionu arbitrabilnost pod kojom se razume podela nadležnosti između nacionalnih sudova i arbitražnih tribunala. Vid. Knežević, G., Pavić, V., *nav. delo*, str. 50, 51. Za potrebe ovog rada pitanje jurisdikcione arbitrabilnosti se tumači kao korektiv arbitrabilnosti uopšte bez izdvajanja kao posebne vrste.

⁷ Vid. više Gaillard, E., Savage, J., (ur.), *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration*, Kluwer Law, International, 1999, par. 533; Blesing, M., *Arbitrability of Intellectual Property Disputes*, 12 *Arb. Int'l*, 1996, str. 191; Vukadinović Marković, J., *Application of Competition Rules before Arbitral Tribunals*, Studi in onore di Gian Antonio Benacchio Le frontiere del diritto comparato ed europeo. Editoriale Scientifica srl, Napoli, 2025, pp. 1001-1017.

svedena na pitanje pravne /ugovorne sposobnosti. Dok pravna sposobnost predstavlja opštu mogućnost zaključivanja pravnih poslova, subjektivna arbitrabilnost ima normativnu dimenziju i reflektuje političke i pravne odluke države o tome kojim subjektima i pod kojim uslovima je dozvoljeno da pristupe arbitraži. Ova razlika postaje naročito značajna u slučaju javnih entiteta i pravnih lica javnog prava, gde ograničenja često nisu zasnovana na nedostatku sposobnosti, već na zaštiti javnog interesa.

Upravo u tom smislu, arbitrabilnost predstavlja „filter“ kroz koji država kontroliše domet arbitraže. Međutim, obim arbitrabilnosti nije jedinstveno određen u međunarodnom pravu. Dok neke države usvajaju liberalan pristup i dopuštaju široku arbitrabilnost, druge zadržavaju stroga ograničenja, posebno kada su u pitanju pravna lica javnog prava kao stranke arbitražnog postupka.

Pojam arbitrabilnosti nije jasno definisan ni u međunarodnim izvorima arbitražnog prava. Jedini međunarodni instrument koji eksplicitno uređuje pitanje subjektivne arbitrabilnosti jeste Evropska konvencija o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži⁸, koja razjašnjava mogućnost zaključenja arbitražnog sporazuma od strane države i njenih organa. Konvencija izričito predviđa da pravna lica koja se, prema merodavnom pravu, kvalifikuju kao „pravna lica javnog prava“ imaju sposobnost da punovažno zaključuju arbitražne sporazume. Na taj način razrešena je dilema o tome da li država i subjekti u kojima država ima svojinsko učešće mogu biti strane arbitražnog sporazuma. Drugim rečima, državama i pravnim licima javnog prava načelno se priznaje pravo na zaključenje arbitražnog sporazuma, osim ukoliko država ugovornica nije stavila rezervu u pogledu primene ove odredbe.

S druge strane, Konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka (u daljem tekstu Njujorška konvencija)⁹ ne definiše pojam arbitrabilnosti, već ga zajedno sa povredom javnog poretka svrstava u razloge odbijanja priznanja i izvršenja stranih arbitražnih odluka o kojima sud vodi računa po službenoj dužnosti. Konvencija na taj način prepušta državama da u okviru svojih nacionalnih pravnih sistema odrede koji su sporovi podobni za rešavanje putem arbitraže. Ovakvo rešenje državama ostavlja značajan stepen diskrecije, što neminovno dovodi do razlika u tumačenju i primeni arbitrabilnosti među različitim pravnim porecima.¹⁰ Međutim, ta diskrecija nije

⁸ Čl. 2 Evropska konvencija o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, *Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori i drugi sporazumi*, br. 12/63.

⁹ Konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka, usvojena u Njujorku 10. juna 1958. godine. (Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, 1958).

¹⁰ U pogledu određivanja obima subjektivne arbitrabilnosti, nacionalna prava je moguće grupisati u nekoliko kategorija. Prvu čine sistemi u kojima je ugovaranje arbitraže od strane države i pravnih lica javnog prava zabranjeno, što je karakteristično za pojedine zemlje Latinske Amerike. Drugu grupu čine sistemi u kojima je takvo ugovaranje dopušteno, ali uz prethodnu saglasnost nadležnih državnih organa, kao što je slučaj u pravu Egipta. Treću grupu predstavljaju pravni sistemi u kojima ne postoji ni zabrana ni posebni uslovi za zaključenje arbitražnog sporazuma od strane javnopravnih subjekata, što je, između ostalog, slučaj u

neograničena. Države ne mogu, pozivajući se na arbitrabilnost, uvoditi pravila koja bi se primenjivala isključivo na strane arbitražne odluke i time dovodila do njihove diskriminacije ili faktičke neizvršivosti, čime bi povredile obaveze preuzete međunarodnim izvorima.¹¹ Upravo u tom prostoru između nacionalne autonomije i međunarodnih obaveza nastaje normativna tenzija koja dolazi do izražaja u predmetu *SMAC v. Ryanair*.¹²

Francusko pravo tradicionalno polazi od restriktivnog pristupa kada je reč o arbitraži u sporovima koji uključuju pravna lica javnog prava, ali je ovaj pristup u značajnoj meri ublažen sudskom praksom, naročito u oblasti međunarodne trgovinske arbitraže. Ovaj pristup normativno je izražen u čl. 2060 francuskog Građanskog zakonika, koji previđa da se ne može zaključiti arbitražni sporazum u pitanjima koja se odnose na lični status i sposobnost lica, na razvod i zakonsko razdvajanje, niti u sporovima koji se tiču javnopravnih tela i javnih ustanova (javni entiteti), kao ni, uopšteno, u svim stvarima koje se odnose na javni poredak. Stavom drugim istog člana predviđeno je da određene kategorije javnih ustanova industrijskog i komercijalnog karaktera mogu biti ovlašćene da zaključuju arbitražne sporazume na osnovu dekreta. Sudska praksa je potvrdila ovakav pristup kroz odluku u predmetu *Galakis* iz 1966. godine¹³, kojom je priznato da javni entiteti mogu pristupiti arbitraži u međunarodnim trgovačkim odnosima. Time je uspostavljen dualni režim, prema kojem je arbitraža dopuštena u međunarodnim, ali ne i u unutrašnjim sporovima. Ovaj izuzetak dugo je smatran jednim od temelja francuskog arbitražnog prava.

Ipak, predmet *SMAC v. Ryanair* doveo je do njegovog preispitivanja, ne kroz njegovo formalno ukidanje, već kroz promenu njegove praktične primene. Imajući u vidu da se u francuskom pravu pitanje učešća javnih entiteta u arbitraži tradicionalno posmatralo kroz prizmu subjektivne arbitrabilnosti, čini se opravdanim da se i predmet *SMAC v. Ryanair* inicijalno kvalifikuje kao spor koji se tiče upravo ove dimenzije arbitrabilnosti.

Međutim, detaljna analiza sudske prakse pokazuje da takva kvalifikacija nije u potpunosti adekvatna. Iako se u obrazloženjima pojedinih odluka formalno upućuje na (ne)arbitrabilnost spora, suštinsko pitanje koje se u ovom predmetu postavlja ne odnosi se na sposobnost javnog entiteta da zaključi arbitražni sporazum, već na dejstvo arbitražne odluke u odnosu na imperativne norme javnog prava, kao i na razgraničenje nadležnosti između upravnih sudova¹⁴ i sudova opšte nadležnosti.¹⁵

srpskom pravu. Konačno, četvrtu grupu čine sistemi koji prave razliku između unutrašnje i međunarodne arbitraže.

¹¹ Čl. 3 Njujorške konvencije.

¹² *Ryanair Ltd. and Airport Marketing Services v. Syndicat Mixte des Aéroports de la Charente*, LCIA Case No. 101774/101775

¹³ *Société Galakis c. État libyen* (Cass. civ. 1re, 2 mai 1966)

¹⁴ Nadležnost upravnih sudova obuhvata sporove koji proizlaze iz ugovora zaključenih sa javnim entitetima, a koji podrazumevaju vršenje javnih funkcija, kao što su ugovori o izvođenju javnih radova, javnim nabavkama, javno-privatnim partnerstvima i koncesijama.

Stoga se subjektivna arbitrabilnost u ovom kontekstu pojavljuje pre kao početna kvalifikacija problema, koja se u daljoj analizi prevazilazi, nego kao njegov stvarni pravni osnov.¹⁶ A možda se ovaj razlog navodi jer je činjenica da sama povreda imperativnih propisa merodavnog arbitražnog prava, kako u mestu arbitraže tako i u državi izvršenja, nije dovoljna da bi se utvrdila povreda javnog poretka¹⁷, pa je zato "lakše" ići na povredu arbitrabilnosti.

3. Analiza sudske prakse

3.1. Sukob nadležnosti u predmetu *SMAC v. Ryanair*

Predmet *SMAC v. Ryanair* proistekao je iz ugovornih odnosa između francuskog javnog entiteta *Syndicat mixte des Aéroports de Charente* (u daljem tekstu *SMAC*), koji upravlja aerodromom u Angulemu i irske niskotarifne avio kompanije *Ryanair*. Ugovori su se odnosili na uspostavljanje i održavanje redovne avionske linije između Londona i Angulema, sa ciljem razvoja lokalnog vazdušnog saobraćaja. Oba ugovora sadržala su arbitražnu klauzulu, kojom je predviđeno rešavanje sporova pred arbitražnim tribunalom sa sedištem u Londonu. Nakon pogoršanja poslovnih odnosa, spor je upućen na arbitražu.

Arbitar pojedinac je najpre doneo odluku o nadležnosti (međuodluka doneta 2011. godine), potvrđujući svoju nadležnost da odlučuje u sporu, a zatim i konačnu arbitražnu odluku (2012), kojom su odbijeni zahtevi *SMAC*-a i spor presuđen u korist *Ryanair*-a. Međutim, umesto da spor ostane u okvirima arbitražnog sistema, usledio je niz paralelnih postupaka pred francuskim sudovima tokom niza godina. *SMAC* je pokrenuo postupak pred upravnim sudom pozivajući se na pravnu prirodu spornog odnosa.¹⁸ Upravni sud pred kojim je *SMAC* podneo tužbu, oglosio se nenadležnim zbog postojanja arbitražne klauzule. S druge strane, irska kompanija je zatražilo od Upravnog suda u Poatjeu da naloži izvršenje arbitražnih odluka donetih 22. jula 2011. i 18. juna 2012. godine, dok je istovremeno *SMAC* podneo zahtev za poništaj donete

¹⁵ Razgraničenje nadležnosti između upravnih sudova i sudova opšte nadležnosti u francuskom pravu ne proizlazi iz jedinstvene norme, već iz kombinacije ustavnih principa i zakonskih odredaba, pre svega čl. L311-1 Code de justice administrative ali i sudske prakse, pri čemu ključnu ulogu u rešavanju sukoba nadležnosti ima *Tribunal des conflits*.

¹⁶ Iako se pravila koja ograničavaju arbitrabilnost uvek smatraju imperativnim pravilima koja ne podležu autonomiji volje stranaka, važno je naglasiti da imperativna pravila nisu nužno identična pravilima javnog poretka. Javni poredak zahteva dodatne kvalifikacije. Vid. Vukadinović, J., *Uloga arbitrabilnosti u postupku rešavanja sporova ...*, str. 171, 186.

¹⁷ Böckstiegel, K. H., *nav. članak*, str. 129.

¹⁸ Član L. 311-1 Zakona o upravnom sudstvu Francuske uspostavlja nadležnost upravnih sudova za sporove iz oblasti javnog prava, čime se potvrđuje funkcionalno razgraničenje nadležnosti prema predmetu spora.

arbitražne odluke pred francuskim sudovima.¹⁹ Na taj način, spor je prerastao iz klasičnog arbitražnog spora u kompleksan institucionalni sukob između dve grane francuskog sudskog sistema koji je stigao do najvišeg upravnog suda - Državnog saveta Francuske (*Conseil d'État*). Državni savet je ubrzo odbacio zahtev SMAC-a za poništaj arbitražne odluke uz obrazloženje da ne može poništiti odluku donetu od strane stranog arbitražnog tribunala. Ovaj deo odluke u potpunosti je u skladu sa ustaljenom praksom prema kojoj upravni sudovi ne mogu poništavati strane arbitražne odluke.

Međutim, ključni značaj ove odluke leži u njenom obrazloženju (*obiter dictum*). Državni savet je naveo da bi upravni sudovi mogli biti nadležni za odlučivanje o izvršenju arbitražnih odluka u slučajevima kada je potrebno ispitati njihovu usklađenost sa normama neposredne primene, posebno u oblastima kao što su javne nabavke i upravljanje javnim dobrima. Štaviše, žalbe protiv prvostepenih odluka donetih u takvim sporovima podnose se upravnim apelacionim sudovima ili neposredno Državnom savetu, u zavisnosti od konkretnih okolnosti.

Ovim stavom Državni savet nije direktno osporio nadležnost arbitraže, već je uveo dodatni stepen kontrole donete arbitražne odluke kroz prizmu ocenjivanja usklađenosti sa imperativnim propisima upravnog (javnog) prava kao izraza zaštite posebnog javnog interesa i stavio je u nadležnost upravnog suda. Time je otvoren prostor za reinterpretaciju odnosa između arbitraže i državne jurisdikcije.²⁰ Važno je istaći da se ovakav stav Državnog saveta oslanja na već donetu odluku Suda za rešavanja sukoba nadležnosti (*Tribunal des conflits*) u predmetu *Inserm*.²¹ Sud je 17. maja 2010. godine zauzeo stav da se zahtev za poništaj arbitražne odluke donete u Francuskoj na osnovu arbitražnog sporazuma sadržanog u ugovoru zaključenom između francuskog javnog entiteta i stranog privrednog subjekta, koji se izvršava na teritoriji Francuske i odnosi se na međunarodnu trgovinu, podnosi apelacionom sudu prema pravilima parničnog postupka, čak i ako se taj ugovor prema francuskom pravu kvalifikuje kao upravni. Međutim, Tribunal je istovremeno istakao da je situacija drugačija kada odlučivanje o pravnom leku podrazumeva kontrolu usklađenosti arbitražne odluke sa normama neposredne primene francuskog javnog prava, naročito u vezi sa korišćenjem javnog dobra, javnom potrošnjom, javnim nabavkama, javno-privatnim partnerstvima ili delegacijom javnih usluga. U takvim

¹⁹ Postupak poništaja arbitražne odluke uređen je odredbama čl. 1518–1522 francuskog Zakonika o parničnom postupku (*Code de procédure civile*), dok su razlozi za poništaj taksativno predviđeni čl. 1520 istog zakonika. U međunarodnoj arbitraži, najnovijim izmenama iz 2024. godine, zahtev za poništaj podnosi se Apelacionom sudu u Parizu, dok se u unutrašnjoj arbitraži podnosi apelacionom sudu na čijem je području odluka doneta.

²⁰ Dana 22. maja 2012. godine, predsednik Osnovnog suda (*Tribunal de grande instance*) u Parizu odobrio je izvršenje odluke. Protiv ove odluke podneta je žalba Apelacionom sudu u Parizu, koji je, uzimajući u obzir odluku Državnog saveta iz 2013. godine, odbio svoju nadležnost za izvršenje arbitražne odluke (Paris CoA, 10. septembar 2013, br. 12/11596).

²¹ *Inserm v. Fondation Letten F. Saugstad* (Tribunal des conflits, 17 mai 2010, n C3754)

slučajevima nadležnost pripada upravnim sudovima.²² Drugim rečima, iako su sudovi opšte nadležnosti u načelu nadležni za kontrolu međunarodnih arbitražnih odluka, nadležnost prelazi na upravne sudove kada je u pitanju primena imperativnih normi javnog prava.

Odlukom u predmetu *Inserm* uspostavljen je paralelizam nadležnosti između upravnih sudova i sudova opšte nadležnosti u postupcima poništaja arbitražnih odluka u kojima učestvuju pravna lica javnog prava. Upravnim sudovima poverena je nadležnost da, u sporovima koji uključuju javne entitete, vrše kontrolu arbitražnih odluka.

Međutim, ostaje nejasno da li je u predmetu *SMAC v. Ryanair* Državni savet, svoju odluku zasnovao imajući u vidu ograničenja iz čl. 2060 Francuskog građanskog zakonika, prema kojem pravna lica javnog prava mogu zaključivati arbitražne sporazume izuzetno, u slučaju postojanja međunarodne arbitraže ili na usklađenosti arbitražne odluke sa imperativnim normama javnog poretka. Naime, Državni savet kao da polazi od pitanja arbitrabilnosti, kvalifikujući pribegavanje arbitraži od strane javnih subjekata upravo kroz ovaj koncept.²³ U tom smislu, poziva se na čl. V(2) Njujorške konvencije iz 1958. godine, ne praveći jasnu razliku između (a) nearbitrabilnosti spora i (b) povrede javnog poretka, kako bi zaključio da „ove odredbe ne sprečavaju upravnog sudiju da odbije izvršenje arbitražne odluke koja se odnosi na spor koji nije bio arbitrabilan“.

Istovremeno pozivanje na oba osnova iz čl. V(2) Konvencije, umesto isključivo na osnov javnog poretka iz tačke (b), stvara izvesnu konfuziju u pogledu pravnog osnova na kojem je zasnovana odluka Državnog saveta. U tom smislu, neophodno je razlikovati pojam nearbitrabilnosti spora, koji se odnosi na isključenje arbitražne nadležnosti *ab initio*, od pitanja neizvršivosti arbitražne odluke usled povrede javnog poretka u fazi njenog priznanja i izvršenja. Upravo u tom kontekstu nameće se pitanje da li se kontrola ograničava na ispitivanje nadležnosti ili prerasta u posrednu kontrolu merituma arbitražne odluke kroz primenu imperativnih normi javnog poretka.²⁴

²² Niggemann, F., De Ligne, F. J., *Schiedsgerichtsbarkeit und Verwaltungsrecht in Frankreich: Die Inserm-Entscheidung des französischen Tribunal des conflits*, *SchiedsVZ*, 2 /2011, str. 180, 181.

²³ Vid. paragraf 3 i 4 Odluke Državnog saveta. Dostupno na :*Ryanair and AMS v. SMAC*, Judgment of the French Council of State (7th - 2nd Chambers) 465761, 17 Oct 2023 18.02.2026.

²⁴ S tim u vezi, može se zaključiti da se standard sudske kontrole u postupku poništaja približava *de novo* kontroli, s tim što je takva kontrola i dalje ograničena na razloge propisane čl. 1520 Francuskog zakonika o parničnom postupku. (Cour de cassation, Prvo građansko odeljenje, 6. oktobar 2010, br. 08-20.563, *Abela*). Standard sudske kontrole u postupcima poništaja u novije vreme dodatno je razrađen u praksi Kasacionog suda, koji je istakao da, iako je nadležnost apelacionog suda ograničena na ispitivanje razloga taksativno navedenih u čl. 1520 Francuskog zakonika o parničnom postupku (nenadležnost arbitražnog tribunala; nepravilno konstituisanje; prekoračenje ovlašćenja iz mandata; povreda načela kontradiktornosti; nesaglasnost sa međunarodnim javnim poretkom), ne postoje ograničenja u

To se potvrđuje u daljem obrazloženju, u kojem Državni savet izričito odstupa od rešenja uspostavljenog presudom *Galakis*, naglašavajući da sama činjenica da je ugovor zaključen od strane javnog subjekta u okviru međunarodne trgovine ne opravdava odstupanje od načela prema kojem je javnim subjektima zabranjeno pribegavanje arbitraži.²⁵ Time se implicira da primena *lois de police* ima prvenstvo u odnosu na pravilo uspostavljeno presudom *Galakis*, odnosno nije uzet u obzir međunarodni karakter ugovora kao osnov za dopuštenost arbitraže u sporovima koji uključuju javne subjekte.

Predmet *SMAC* stoga ne menja granice subjektivne arbitrabilnosti, već pokazuje da se u praksi pojam arbitrabilnosti koristi kao formalni okvir za rešavanje pitanja koja su po svojoj prirodi institucionalna. Drugim rečima, za razliku od presude donete u predmetu *Fosmax*²⁶, u kojoj je kontrola arbitražne odluke od strane upravnog suda posmatrana kroz trostepeni test²⁷, odluka u predmetu *SMAC* karakteriše odsustvo jasne metodologije, što dovodi do preplitanja pitanja arbitrabilnosti, javnog poretka i imperativnih normi javnog prava što se ogleda i u zaključku Državnog suda da je spor nearbitrabilan.²⁸

Istovremeno sa postupkom vođenja spora pred upravnim sudom, vođen je postupak za priznanje i izvršenje arbitražne odluke pred prvostepenim sudom opšte nadležnosti (*Tribunal de grande instance*) u Parizu²⁹ koji se pozitivno izjasnio na priznanje. Protiv ove odluke izjavljena je žalba Apelacionom sudu koji je pošao od stanovišta Državnog saveta i primenio ga na konkretan slučaj. Sud je zaključio da se ista pravila koja važe za poništaj arbitražnih odluka moraju primeniti i na njihovo izvršenje.³⁰ Drugim rečima, ako određene vrste sporova potpadaju pod nadležnost

pogledu njegovog ovlašćenja da u pravnom i činjeničnom smislu ispita sve elemente koji se odnose na te nedostatke (Cour de cassation, Prvo građansko odeljenje, 7. septembar 2022, br. 20-22.118). Shodno tome, Kasacioni sud smatra da kontrola usklađenosti arbitražne odluke sa međunarodnim javnim poretkom nije ograničena na dokaze koji su bili izneti pred arbitražnim tribunalom, te da sud koji vrši kontrolu nije vezan utvrđenim činjeničnim ocenama niti pravnim kvalifikacijama koje su dali arbitri (Cour de cassation, Prvo građansko odeljenje, 23. mart 2022, br. 17-17.981).

²⁵ Para. 4 Odluke.

²⁶ *Fosmax LNG v. République de Corée* (Conseil d'État, 9 novembre 2016, n 388806)

²⁷ Vid. Maganić, A., Dika, M., *Mogućnost rešavanja upravnih stvari arbitražom*, Novosti u upravnom pravu i upravnosudskoj praksi, Zbornik radova 6. savjetovanja, Visoki upravni sud Republike Hrvatske, str. 6,7.

²⁸ Vid. para 9 Odluke.

²⁹ Pitanje priznanja i izvršenja arbitražnih odluka predviđeno je čl. 1514 to 1517 Francuskog zakonika o parničnom postupku.

³⁰ Apelacioni sud se najpre pozvao na odluku Suda za rešavanje sukoba nadležnosti (*Tribunal des conflits*) u predmetu *INSERM v. Fondation Letten F. Saugstad*, a zatim precizirao da se podela nadležnosti utvrđena tom odlukom mora proširiti i na postupke izvršenja arbitražnih odluka:

[...] odbijanje priznanja ili izvršenja arbitražne odluke donete u inostranstvu podleže istim materijalnim uslovima kao i poništaj arbitražne odluke donete u Francuskoj u oblasti

upravnih sudova u fazi poništaja, onda isti princip treba primeniti i u fazi izvršenja odluke. Ovakav pristup doveo je do radikalnog zaključka da sudovi opšte nadležnosti nisu nadležni za izvršenje arbitražnih odluka u sporovima koji uključuju određene javnopravne (upravnopravne) elemente. Time je prvi put došlo do faktičkog „izmeštanja“ arbitraže iz domena sudova opšte nadležnosti u domen upravnog sudstva.

Međutim, ovu odluku je ukinuo Kasacioni sud (*Cour de cassation*), ocenivši da odbijanje priznanja i izvršenja arbitražne odluke zbog navodnog nedostatka nadležnosti sudova opšte nadležnosti predstavlja povredu Njujorške konvencije iz 1958. godine. Kasacioni sud je u svojoj odluci od 8. jula 2015. godine ukinuo odluku Apelacionog suda i potvrdio priznanje donete arbitražne odluke. Na ovaj način Kasacioni sud je reafirmisao nekoliko fundamentalnih principa arbitražnog prava koje se odnose na jedinstvo režima izvršenja arbitražnih odluka kao i zabranu diskriminacije između domaćih i stranih odluka. Pozivanje na pravila Njujorške konvencije, jasno ukazuje da su pravila Konvencije hijerarhijski superiornija od nacionalnih pravila.

Ključni argument Kasacionog suda zasniva se na čl. III Konvencije, koji zabranjuje uvođenje strožih uslova za priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka. Uvođenjem kontrole arbitražne odluke od strane upravnih sudova, faktički je stvorena dodatna prepreka za izvršenje međunarodnih odluka. U tom kontekstu, značajno je istaći da Njujorška konvencija taksativno predviđa razloge za odbijanje priznanja i izvršenja, pri čemu sud po službenoj dužnosti vodi računa isključivo o arbitrabilnosti spora i povredi javnog poretka države u kojoj se traži izvršenje (čl. V(2)(a) i (b))³¹. Uvođenje dodatnih mehanizama kontrole, izvan ovih okvira, dovelo bi do narušavanja jedinstva režima izvršenja arbitražnih odluka.

S druge strane, norme neposredne primene francuskog prava, naročito u oblasti javnih nabavki i upravljanja javnim dobrima, imaju poseban status. One ne samo da

međunarodne arbitraže; [...] stoga se prethodno navedena pravila [pozivanje na odluku Suda za rešavanje sukoba nadležnosti] primenjuju na međunarodne arbitražne odluke, nezavisno od mesta sedišta arbitraže.

Apelacioni sud u Parizu je dalje utvrdio da se predmetni ugovori odnose na „javnu nabavku usluga u smislu čl. 1 Zakonika o javnim nabavkama“. Kao takvi, ovi ugovori potpadaju pod izuzetak utvrđen od strane Suda za rešavanje sukoba nadležnosti u predmetu *INSERM*. Shodno tome, Apelacioni sud je oglasio svoju nenadležnost: [...] ovaj sud, koji nije ovlašćen da određuje načine na koje bi sudovi upravnog reda mogli biti nadležni da odlučuju o zahtevu za izvršenje arbitražne odluke donete u inostranstvu, oglašava nenadležnost sudova opšte nadležnosti u konkretnom slučaju...

³¹ Pojedini sudovi zauzeli su stav da je pojam javnog poretka identičan kako u postupku poništaja arbitražne odluke, tako i u postupku njenog priznanja i izvršenja, dok su drugi smatrali da bi javni poredak u kontekstu priznanja i izvršenja prema Njujorškoj konvenciji trebalo tumačiti još restriktivnije nego u postupku poništaja. Videti i Born, G., *Annulment of International Arbitral Awards* (poglavlje 25) u: *International Commercial Arbitration* (3. izdanje) (Kluwer, 2021), str. 57 i dalje.

štite određene vrednosti, već i određuju nadležnost upravnih sudova kao njihovih prirodnih čuvara.³² Upravo iz tog razloga, upravni sudovi su u predmetu *SMAC* nastojali da zadrže kontrolu nad sporovima koji zadiru u ove oblasti, čak i kada su oni formalno rešeni arbitražom. Time je i otvoreno pitanje samostalnosti arbitraže.³³

U tom kontekstu, može se govoriti o svojevrsnoj „renacionalizaciji“ arbitraže, gde države nastoje da zadrže kontrolu nad ključnim aspektima sporova koji se tiču javnog interesa. Ovaj trend nije ograničen na Francusku, već se može uočiti i u drugim pravnim sistemima, posebno u okviru Evropske unije. Ipak, ova tendencija otvara ozbiljna pitanja u pogledu pravne sigurnosti i predvidljivosti arbitraže kao načina rešavanja sporova. Ukoliko se granice arbitraže previše prošire u korist državne kontrole, postoji rizik da arbitraža izgubi svoju osnovnu funkciju kao neutralan i efikasan forum za rešavanje sporova. U prilog nastojanju da se obezbedi jedinstvo i predvidivost u oblasti međunarodne arbitraže govori i najnoviji zakonodavni razvoj u francuskom pravu. Naime, Zakonom br. 2024-537 od 13. juna 2024. godine o unapređenju finansiranja preduzeća i atraktivnosti Francuske, između ostalog, uveden je čl. L. 311-16-1 u Francuski zakonik o organizaciji sudova (*Code de l'organisation judiciaire*). Ovim odredbama uvedene su institucionalne reforme u oblasti međunarodne arbitraže, uključujući uspostavljanje specijalizovanog odeljenja za međunarodnu arbitražu pri Apelacionom sudu u Parizu. Ovo odeljenje je nadležno za odlučivanje o zahtevima za poništaj arbitražnih odluka, kao i o pravnim sredstvima u postupcima priznanja i izvršenja. Iako ne predstavlja radikalnu promenu nadležnosti, reforma ima za cilj dalju koncentraciju i specijalizaciju sudske kontrole, čime se nastoji prevazići fragmentacija uočena u sudskoj praksi.

3.2. Uporednopravni osvrt na sudsku praksu

Predmet *SMAC* ne predstavlja izolovan slučaj u kom je došlo do tenzije između arbitraža i nacionalnih sudova. Slični trendovi mogu se uočiti i u drugim evropskim pravnim sistemima, posebno u kontekstu presude *Achmea*³⁴ i njene kasnije primene. U januaru 2022. godine, Vrhovni upravni sud Grčke doneo je sličnu odluku u predmetu br. 246/2022, utvrdivši da arbitražni tribunal nije imao nadležnost za odlučivanje u sporu koji je proistekao iz tridesetogodišnjeg ugovora o koncesiji između grčke države i konzorcijuma nemačkih kompanija radi razvoja Međunarodnog aerodroma u Atini. Ugovor je bio ratifikovan i inkorporiran u zakon koji je usvojio grčki parlament (Zakon br. 2338/1995).

³² Vid. Mourre, A., *The INSERM decision of the Tribunal des Conflits: a storm in a teacup?* (7 June 2010) Kluwer Arbitration Blog.

³³ Vid. odluku u slučaju *Cour de cassation*, First Civil Chamber, 20 December 1993, Dalico

³⁴ C-284/16, Slovak Republic v. Achmea BV, presuda od 6. marta 2018. godine, Sud pravde Evropske unije. Vid. komentar odluke Vukadinović, R., *O (ne)arbitrabilnosti investicionih sporova iz EU Intra BiT-ova*, Pravo i privreda, br. 7-9/2017, str. 48-65.

Nakon niza godina poslovne saradnje, koncesionari su pokrenuli arbitražu u Londonu (*LCIA*) protiv grčke države, osporavajući upravne akte kojima su im nametnute obaveze plaćanja PDV-a. Arbitražni tribunal je u februaru 2013. godine doneo odluku kojom je utvrdio da su akti o nametanju PDV-a doneti nezakonito. Koncesionari su potom podneli zahtev za poništaj tih akata pred Upravnim apelacionim sudom u Atini, koji je poništio upravne akte pozivajući se na obaveznost nalaza iz arbitražne odluke. Grčka država je zatim podnela zahtev za poništaj odluke Upravnog apelacionog suda, navodeći da je sud pogrešno protumačio i primenio načela primata, delotvornosti i jedinstvene primene prava Evropske unije u oblasti PDV-a.

Umesto da spor kvalifikuje kao nearbitrabilan ili protivan javnom poretku, Vrhovni upravni sud je primenio rezonovanje Suda pravde EU iz presude *Achmea* na *LCIA* arbitražnu klauzulu sadržanu u koncesionom ugovoru. Sud je ocenio da je klauzula nespojiva sa pravom EU, naročito sa čl. 267 i 344 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, te je zaključio da arbitražna odluka nije obavezujuća za upravne sudove Grčke, nakon čega je predmet vraćen na ponovno odlučivanje. Na taj način, Vrhovni upravni sud je proširio domašaj presude *Achmea*, koja je prvobitno bila ograničena na arbitraže zasnovane na bilateralnim investicionim sporazumima, i na trgovinsku arbitražu.

Iako se njihova pravna obrazloženja razlikuju, i odluka Vrhovnog upravnog suda Grčke br. 246/2022 i odluka Državnog saveta Francuske br. 465761 ukazuju na širi trend u evropskoj sudskoj praksi ka rigoroznoj kontroli arbitraže u kojoj učestvuju javni subjekti.

Za razliku od francuskog pristupa, koji kroz praksu Državnog saveta proširuje kontrolu upravnih sudova i na fazu priznanja i izvršenja arbitražnih odluka³⁵, srpsko pravo uspostavlja funkcionalnu ravnotežu između zaštite javnog interesa i efikasnosti arbitraže. Naime, prema važećem normativnom okviru, sporovi koji se odnose na zakonitost upravnih akata i višenje javnih ovlašćenja ostaju u isključivoj nadležnosti upravnih sudova, dok sporovi imovinskopravne prirode, koji nastaju nakon zaključenja upravnih ugovora, mogu biti predmet arbitraže.³⁶ Ovakvo rešenje omogućava očuvanje javnopravnog karaktera upravnih odnosa, ali istovremeno sprečava da se pozivanjem na javni interes ili imperativne norme neopravdano suzi prostor za arbitražu. U tom smislu, srpsko pravo može poslužiti kao model uravnoteženog pristupa.

³⁵ Vid. više Stephens-Chu, G., Dehaudt-Delville, Y., *Towards a Clearer Standard of Review by The French Courts of International Arbitral Awards Relating to Public Law Contracts*, *Dispute Resolution International* Vol 11 No 1 May 2017, pp. 67-76.

³⁶ Vukadinović Marković J., *Is there a place for arbitration in disputes arising from administrative contracts*. Law on General Administrative Procedure: Contemporary Tendencies and Challenges: Thematic Collection. Eurosfera & Partners; Institute of Comparative Law, Faculty of Management and Law, Belgrade; Ljubljana, 2024, pp. 165-179.

4. Zaključna razmatranja

Predmet *SMAC v. Ryanair* otkriva dublji normativni konflikt između međunarodnog arbitražnog poretka, nacionalnog javnog prava i organizacije sudske vlasti, pri čemu se rešenje ne nalazi u okviru klasičnih instituta arbitražnog prava. Predmet *SMAC v. Ryanair* često se u literaturi navodi kao ilustracija restriktivnog pristupa subjektivnoj arbitrabilnosti javnih entiteta u francuskom pravu. Međutim, takva kvalifikacija nije u potpunosti dogmatski precizna. U ovom predmetu, smatramo da nije bilo sporno da je javnopravni subjekt imao pravnu sposobnost da zaključi arbitražni sporazum, niti da je arbitražni postupak faktički sproveden. Težište spora odnosilo se, naprotiv, na pitanje da li izvršenje arbitražne odluke može biti odobreno bez povrede imperativnih normi francuskog javnog prava, naročito onih koje uređuju nadležnost upravnih sudova.

Iako se Državni savet Francuske formalno poziva na pojam arbitrabilnosti i čl. V(2) Njujorške konvencije, njegova analiza je suštinski zasnovana na kontroli usklađenosti arbitražne odluke sa normama neposredne primene (*lois de police*), a ne na ispitivanju subjektivne sposobnosti javnog entiteta da pristupi arbitraži. Predmet *SMAC v. Ryanair* stoga pre predstavlja primer institucionalnog ograničenja dejstva arbitraže u odnosu na domaći pravni poredak, nego klasičan slučaj nedostatka subjektivne arbitrabilnosti u međunarodnoj arbitraži.

*Jelena Vukadinović Marković, Ph.D., Senior Research Associate
Institute for Comparative Law in Belgrade*

BETWEEN SUBJECTIVE ARBITRABILITY AND INSTITUTIONAL JURISDICTION: THE SMAC V. RYANAIR CASE ANALYSIS

Summary

This paper examines the relationship between arbitrability, mandatory rules of public policy, and the institutional allocation of jurisdiction in light of the decision in Syndicat mixte des Aéroports de Charente (SMAC) v. Ryanair. Starting from the traditional understanding of arbitrability as a mechanism defining the limits of recourse to arbitration, the paper argues that, in contemporary judicial and arbitral practice, this concept is often used as a formal framework for addressing issues that are, in essence, institutional in nature.

Through an analysis of French case law, with particular emphasis on the jurisprudence of the Conseil d'État and the Cour de cassation, the paper demonstrates that SMAC v. Ryanair does not concern a limitation of subjective arbitrability in the classical sense. Rather, it reveals a conflict between the international arbitral order, mandatory rules of French public law (lois de police), and the constitutional allocation of jurisdiction between administrative courts and courts of general jurisdiction. In this context, the paper also examines the role of the New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, particularly its principles of non-discrimination and the grounds for refusal of recognition and enforcement.

The paper concludes that the boundaries of arbitration are not determined solely by the concept of arbitrability, but by a complex interaction of normative and institutional frameworks, within which arbitrability emerges as a secondary rather than a central legal concept.

Key words: arbitrability, public policy, mandatory rules, allocation of jurisdiction, *SMAC v. Ryanair*.

Literatura

- Blesing, M., *Arbitrability of Intellectual Property Disputes*, Arbitration International, Vol. 12, Issue 2, 1996.
- Böckstiegel, K. H., *Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement*, IBA Journal of Dispute Resolution, Special Issue: The New York Convention – 50 Years, 2008.
- Born G., *International Commercial Arbitration* (3. izdanje), Kluwer, 2021.
- Čolović, V., *Norme neposredne primene i javni poredak*, Strani pravni život, 66(3)/2022.
- Gaillard, E., *Legal Theory of International Arbitration*, Martinus Nijhoff, Leiden/Boston, 2010.
- Gaillard, E., Savage, J. (eds.), *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International, 1999.
- Jakšić, A., *Međunarodna trgovinska arbitraža*, Beograd, 2003.
- Knežević, G., Pavić, V., *Arbitraža i ADR*, Beograd, 2010.
- Maganić, A., Dika, A. *Mogućnost rješavanja upravnih stvari arbitražom*, Novosti u upravnom pravu i upravnosudskoj praksi, Zbornik radova 6. savjetovanja, Visoki upravni sud Republike Hrvatske, 2018.
- Mourre, A., *The INSERM Decision of the Tribunal des Conflits: A Storm in a Teacup?*, Kluwer Arbitration Blog, 7 June 2010.
- Niggemann, F., De Ligne, F. J., *Schiedsgerichtsbarkeit und Verwaltungsrecht in Frankreich: Die Inserm-Entscheidung des französischen Tribunal des conflits*, SchiedsVZ, no. 2/2011.
- Nikolić, A., *Problematika regulisanja normi neposredne primene- Stanje i perspektive*, Pravo i privreda, br. 1-3/2017.
- Perović, J., *Ugovor o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži*, Beograd, 2002.

- Stanivuković, M., *Međunarodna arbitraža*, Beograd, 2014.
- Stephens-Chu, G., Dehaudt-Delville, Y., *Towards a Clearer Standard of Review by the French Courts of International Arbitral Awards Relating to Public Law Contracts*, *Dispute Resolution International*, Vol. 11, No. 1/2017.
- Trajković, M., *Međunarodno arbitražno pravo*, Beograd, 2000.
- Vukadinović Marković, J., *Application of Competition Rules before Arbitral Tribunals*, in: *Studi in onore di Gian Antonio Benacchio – Le frontiere del diritto comparato ed europeo*, Editoriale Scientifica, Napoli, 2025.
- Vukadinović Marković, J., *Is There a Place for Arbitration in Disputes Arising from Administrative Contracts*, in: *Law on General Administrative Procedure: Contemporary Tendencies and Challenges*, Institute of Comparative Law / Eurosfera / Faculty of Management and Law, Belgrade–Ljubljana, 2024.
- Vukadinović Marković, J., *Postupak rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama*, Beograd, 2022.
- Vukadinović, J., *Dejstvo normi neposredne primene u međunarodnoj trgovinskoj arbitraži*, Pravna riječ, 2016.
- Vukadinović, J., *Uloga arbitrabilnosti u postupku rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2016.
- Vukadinović, R., *O (ne)arbitrabilnosti investicionih sporova iz EU intra-BIT-ova*, *Pravo i privreda*, br. 7–9/2017.

Sudska praksa

- Cass. civ. 1re, 2 mai 1966, *Société Galakis c. État libyen*.
- Cour de cassation, First Civil Chamber, 20 December 1993, *Dalico*.
- Cour de cassation, First Civil Chamber, 6 October 2010, No. 08-20.563, *Abela*.
- Cour de cassation, First Civil Chamber, 23 March 2022, No. 17-17.981.
- Cour de cassation, First Civil Chamber, 7 September 2022, No. 20-22.118.
- Paris Court of Appeal, 10 September 2013, No. 12/11596.
- Tribunal des conflits, 17 May 2010, No. C3754 (*Inserm v Fondation Letten F. Saugstad*).
- Conseil d'État, 9 November 2016, No. 388806 (*Fosmax LNG v Republic of Korea*).
- Conseil d'État, 17 October 2023, No. 465761 (*Ryanair and Airport Marketing Services v Syndicat Mixte des Aéroports de la Charente*).
- LCIA Case No. 101774/101775, *Ryanair Ltd. and Airport Marketing Services v Syndicat Mixte des Aéroports de la Charente*.
- Court of Justice of the European Union, Case C-284/16, *Slovak Republic v Achmea BV*, Judgment of 6 March 2018.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(082)

**МЕЂУНАРОДНА научна конференција Владавина права
у време институционалних промена (22 ; 2026 ; Крагујевац)**

Međunarodna naučna konferencija Vladavina prava u vreme
institucionalnih promena, Kragujevac, 2026. = International scientific
conference Rule of law in times of institutional changes / urednik Bojan
Urdarević. - Kragujevac : Pravni fakultet Univerziteta, 2026
(Kraljevo : Kvar). - X, 780 str. ; 24 cm

"Dvadesetdrugo po redu Majsko savetovanje" --> kolofon.

- Tiraž 50. - Str. 1-2: Predgovor / urednik.
- Napomene i bibliografske reference uz tekst.
- Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-159-1

1. Урдаревић, Бојан, 1977- [уредник] [аутор додатног текста]
а) Право -- Зборници

COBISS.SR-ID 197540105